

De leefwereld van de cliënt centraal: wat is daarvoor nodig?

**ER WAS EEN TIJD DAT WE MENSEN MET PSYCHISCHE
PROBLEMEN BIJ VORKEUR ONDERBRACHTEN IN IN-
STELLINGEN, ACHTERAF GELEGEN IN BOSRIJK GEBIED.
DIE TIJD LIGT ACHTER ONS. KWETSBARE MENSEN ZIJN
BETER AF ALS ZE DEEL UITMAKEN VAN ONZE (REGULIERE)
SAMENLEVING. DAT GAAT NIET VANZELF. HET VERGT WAT
VAN BIJVOORBEELD GEMEENTEN, GGZ-INSTELLINGEN,
POLITIE, WONINGCORPORATIES EN DE MENSEN IN DE
BUURT. WAAR LIGGEN DE BEDREIGINGEN EN WAAR
LIGGEN DE KANSEN?**

Op verzoek van het ministerie van VWS organiseerde de gemeente Eindhoven in samenwerking met GGzE en Psychologenpraktijk OOG op vrijdag 8 april 2016 een werkconferentie in het Evoluon in Eindhoven voor de drie zuidelijke provincies. Doel: samen zoeken naar antwoorden op de vragen over de vermaatschappelijking van de GGZ. Dit is een verslag van deze conferentie, dat mogelijk als blauwdruk kan dienen voor soortgelijke conferenties elders in Nederland.

OPVALLENDE PARALLELEN

Volgens wethouder Lenie Scholten (gemeente Eindhoven) zijn er opvallende parallellen tussen de GGZ-taken die van het Rijk naar de gemeenten zijn overgeheveld en de veranderingen binnen de GGZ. 'De thema's zijn hetzelfde: versterking van de omgeving, eigen kracht, niet problematiseren. We moeten het met elkaar doen: gemeenten en GGZ-instellingen, maar ook wijkteams, huisartsen, woningcorporaties enzovoorts.'

De wil is er, maar soms staan de systemen een slagvaardige manier van werken in de weg, aldus de wethouder. 'Als iemand tijdelijk ter ondersteuning bij een persoon met een hulpbehoefte wil gaan wonen, wordt hij gekort op zijn uitkering, terwijl zo'n actie nota bene voorkomt dat we dure professionele zorg moeten inschakelen.' Ze hoopt dat de dag concrete resultaten oplevert. 'Ik roep u op: trek de agenda's, wissel 06-nummers uit en zet samen stappen.'

Hetty Tindemans (wethouder Valkenswaard):
'Goed om te zien dat zoveel mensen zich ervoor inzetten dat iedereen mag meedoen, ook burgers met een GGZ-achtergrond. Ik was geraakt door de opmerking dat vriendschap, liefde en broederschap zijn verdwenen. We moeten weer gaan omzien naar elkaar.'

STIGMATISERING VOORKOMEN

De eerste spreker is Jaap van Weeghel, hoogle-
aar participatie en herstel aan de Universiteit
Tilburg.

Mensen met een psychische aandoening kam-
pen vaak met meerdere problemen, aldus Van
Weeghel. 'Ze leven korter, participeren minder,
slechts 15% heeft een baan, ze zijn vaker slacht-
offer van geweld dan dader en ze hebben last
van discriminatie en stigmatisering. Er moet oog
zijn voor persoonlijk herstel, klinisch herstel en
maatschappelijke participatie.'

Het is volgens Van Weeghel zaak een ernstige
psychische aandoening (EPA) zoveel mogelijk
te voorkomen en kwetsbare mensen te onder-
steunen in niet stigmatiserende contexten. Over
de manier waarop dat zou moeten gebeuren,
is al veel geschreven: herstel, empowerment,
zelfmanagement, niet alleen oog voor de cliënt
maar ook voor de omgeving en een beweging
van louter stabilisatie naar persoonlijk en maat-
schappelijk herstel. 'Zet de persoon centraal,
kies het juiste arrangement en zorg voor onder-
steuning door familie en vrienden.'

Van Weeghel presenteert zorgwekkende cijfers
uit de Verenigde Staten. 'Daar krijgt slechts vijf
procent van de mensen de juiste zorg. Zestig
procent krijgt überhaupt geen zorg. In Neder-

land krijgt hooguit de helft van de mensen de zorg die ze nodig hebben. Specifieke, gerichte interventies moeten beter worden geïmplementeerd.' Als duidelijk is dat interveniëren nodig is, handel dan snel, aldus de hoogleraar. 'De sterkste voorspeller van negatieve uitkomsten is *the amount of time spent doing nothing*. Werk zorgt voor inkomen, structuur en werkt tegen depressies. Wie werkt, kan beter omgaan met zijn aandoening en heeft een positiever zelf-
beeld. Bied mensen de gelegenheid om hun competenties te ontwikkelen en te beoefenen.'

MET DE ZUILEN VERDWEEN DE ZORG

De volgende spreker is emeritus hoogleraar, Jo Hermans, Universiteit van Amsterdam. Hij schetst hoe met het wegvallen van de zuilen ook de zorg voor elkaar wegviel. In de jaren zestig onderschreef het merendeel van de bevolking nog het adagium uit 't Schaep met de vijf poten: 'We benne op de wereld om mekaar te helpen, nietwaar?' Hermans: 'Vanaf dat moment werden vriendschap, liefde en broederschap steeds meer 'producten', die werden uitbesteed aan professionals. Er is een hele industrie rond opvoeden en opgroeien ontstaan. Vorig jaar gaven we er € 3,8 miljard aan uit.'

We zijn doorgeschoten, zegt hij. 'Soms werden drempels veel te laag, bijvoor-
beeld voor kinderen met ADHD. Opvoedproblemen werden gedefinieerd als psychopathologie, anders werd er geen professionele hulp voor geboden. Maar de gezinnen die echt vastliepen, kregen de hulp die ze nodig hadden niet, om welke reden dan ook, bijvoorbeeld uit angst dat de kinderen uit het gezin zouden worden geplaatst. Mensen en gezinnen gingen zichzelf soms zien als patiënt of afwijkend, die zonder professionele hulp niet konden functioneren.' Symptomatisch was volgens Hermans de enorme toestroom tot de Wajong. Als die interventies nou effect hadden, dan was het leed nog enigszins te overzien. Maar de effectiviteit van de interventies valt vaak tegen. 'Een goed

'DE STERKSTE VOORSPELLER VAN NEGATIEVE UITKOMSTEN IS THE AMOUNT OF TIME SPENT DOING NOTHING.'

voorbeeld is Triple P. Het had geen effect, boven op wat al geboden werd.'

Moet het helemaal anders? Hermanns denkt van niet, mits we de verdiensten van diagnosebehandelmethode combineren met de inmiddels gebleken effectiviteit van community based werken. Zijn devies: richt je hulp op concrete doelen, kijk naar de hele leefsituatie en laat mensen meteen weer meedoen – en niet pas als ze behandeld zijn. 'Laat de cliënt zien dat je iets voor hem betekent.'

Na het bekijken van een filmpje waarin een aantal jongeren vertelt over hun psychische problemen volgt een korte discussie. De rode draad in hun verhaal is dat jongeren de hulpverlening vragen beter naar hen te luisteren. Niet de diagnose en de daarbij horende behandeling zouden de leidraad moeten zijn, maar de wensen van de cliënt. Hoe? Door vragen te stellen als: wat is je probleem, hoe ga je dat aanpakken en welke hulp heb je daarbij nodig? Hermanns adviseert aan het eind van het eerste gesprek af te spreken wat je samen gaat doen. 'Al is het maar een kleinigheid, zoals het samen invullen van een formulier. Zo ontstaat een functionele werkrelatie. Een cliënt wil zien dat je iets voor hem kunt betekenen.'

Diana van Moorsel (wijkagent, verzorgde een workshop): 'Mij is vooral bijgebleven dat alle instellingen beter met elkaar moeten communiceren en vooral moeten communiceren met de cliënt in plaats van alleen over hem. Pas het hulpaanbod aan aan de wensen van de cliënt.'

PANELDISCUSSIE

Het congres wordt besloten met een paneldiscussie met uitgebreide mogelijkheid voor de deelnemers om vragen te stellen, hun mening te geven of anderen deelgenoot te maken van hun ervaringen. Het panel bestaat uit de volgende acht mensen:

- Jeanny van den Berg (bestuurder WIJeindhoven, de Eindhovense wijkteams)
- Sandra Hijnen (directeur Psychologenpraktijk OOG)
- Jo Hermanns (emeritus hoogleraar)
- Bart van Kessel (projectleider Stichting Gedragswerk, namens onderwijs)
- Hans van Noorden (bestuurder VGZ)
- Annette Pasveer (bestuurslid Collectief 040 namens werkgevers)
- Lenie Scholten (wethouder gemeente Eindhoven)
- Marie-Louise Vossen (bestuurder GGzE)
- Toon Walravens (ervaringsdeskundige, werkzaam bij GGzE)
- Paul Gelissen (ervaringswerker)

De plenaire sessie start met een discussie over de rolverdeling tussen WIJeindhoven (de Eindhovense wijkteams) en de GGZ-instellingen, totdat een van de deelnemers opmerkt: 'Laten we ophouden te praten over structuren. Het gaat niet over structuren maar over mensen. Laten we kijken hoe we mensen kunnen ondersteunen.' Deze opmerking is veel aanwezig uit het hart gegrepen, maar niet de vertegenwoordiger van het onderwijs, Bart van Kessel. 'Want als niet duidelijk is waar ik met een probleem op mijn school terecht kan, word ik niet geholpen.' Volgens ervaringsdeskundige Toon Walravens hoeft de infrastructuur niet volledig op de schop. 'Er zijn al veel goede structuren. Zie die niet over het hoofd. En voorkom dat de samenleving afhankelijk is van GGZ.'

ABSURD

Iemand uit de zaal, ervaringsdeskundige en eigenaar van een zorginstelling, hekelt de bureaucratie. Hij wordt naar eigen zeggen van het kastje naar de muur gestuurd. Hij wil een billijke vergoeding maar vangt overall bot. Vossen (GGZE) mist doortastendheid. 'Ik vind het absurd dat we er in Nederland niet in slagen een persoonlijk gezondheidsdossier te maken waarvan de burger bepaalt wat erin staat en wie er toegang toe heeft.'

Marcel Kuijl (Cliëntenraad kleinschalige zorgondernemers Zeeland): 'Het was een heldere uiteenzetting over de 'nieuwe hulp' binnen de GGZ in het gemeentelijk domein en de ambities daarin. Mijn eigen verwachtingen als vertegenwoordiger van een cliëntenraad zijn niet hoog gespannen. Toch is het prijzenswaardig dat deze ambities hoog gesteld zijn.'

POSITIEF VERHAAL

Een medewerker van GGZE vindt dat de nadruk teveel ligt op wat er fout gaat. 'Laten we vooral ook inzoomen op wat er goed gaat. Laat de positieve verhalen horen, die ons inspireren.' Pasveer bedient haar op haar wenken. 'In december vroeg ik aan een jongeman die nu 3,5 jaar in ons bouwbedrijf werkt wat hij met de kerst ging doen. Hij bleek te zijn getrouwd en zijn vrouw was in verwachting. Hij ging de kinderkamer maken. In minder dan vier jaar was zijn leven spectaculair ten goede veranderd.'

Koj Konings (Woonbedrijf Eindhoven): 'Alle partijen willen van extramuralisering een succes maken. Dat is voor ons als woningcorporatie van belang. Maar dat is niet genoeg. Er moet ook draagvlak zijn in de buurt, zodat mensen met een GGZ-achtergrond goed kunnen landen in de wijk.'

PSYCHOLOOG OP SCHOOL

Vervolgens belanden we bij de rol van de zorgverzekeraar. Ab Czech (gemeente Eindhoven) kaart het verschil aan tussen 18- (verantwoordelijkheid van de gemeente) en 18+ (zorgverzekeraar). 'Bij 18+ moet de jongere naar de huisarts voor een doorverwijzing. Nodeloos werk. Mijn voorstel: zet op

een aantal scholen een psycholoog neer.' Van Noorden (zorgverzekeraar VGZ) zegt bereid te zijn mee te denken. 'Zolang het gaat om zinnige zorg op de juiste plek door de juiste persoon, zijn wij voor.'

Volgens Jo Hermans is de vraag hoe je alle kennis en deskundigheid van de aanwezigen bij de burger krijgt. 'Dat is de grote opdracht. Misschien kan het via kennisoverdracht, misschien via consultatie of via persoonlijk contact. Hoe dan ook zal het een jaar of tien vergen.'

Wethouder Scholten sluit af met een positieve noot. 'Ik heb nu het gevoel dat de vermaatschappelijking van de zorg misschien toch al verder gevorderd is dan ik vanochtend nog dacht. Het is duidelijk dat de bereidheid – of liever: de wens – om kennis te delen, groot is. Een vervolg op dit congres lijkt me zinvol.'

MEER INFORMATIE

Meer weten over dit congres? Neem dan contact op met Marjon Meijs, programmeur-ontwikkelaar sociaal domein bij de gemeente Eindhoven, m.meijs@eindhoven.nl.

EINDHOVEN